

Večglasni filter spomina

Da me je strah Po skoraj enem desetletju od objave uspešnega romana Maruše Krese je **Prešernovo gledališče** v Kranju postavilo na oder priredbo zgodbe o vojni in o obdobju po njem

Martin Lissiach

KRANJ Roman *Da me je strah?* Maruše Krese je ob izidu leta 2013 požel uspeh. Po skoraj enem desetletju se je **Prešernovo gledališče** v Kranju odločilo za odrsko priredbo zgodbe o vojni in obdobju po njem. Premierno je predstava zaživela 24. novembra, režijo podpisuje Anđelka Nikolić, dramaturgija pa Simona Hamer.

Pogosto velja prepričanje, da se pri prenosu romanov na filmsko platno ali na oder marsikaj izgubi. Gre za predpostavko, ki se ji je morala prilagoditi Simona Hamer. Izbira je v oblikovanju dramskega teksta temeljila na eksistencialističnem doživljanju zgodovine posameznikov, pri čemer je ženska nota, skladno z romanom, seveda zelo izpostavljena. Z druge strani pa razstira odrska pripoved vpogled v družinska razmerja, na dileme skrajnih zgodovinskih stanj ter konflikt odraščanja in razvoja odnosa do zgodovine v povojnem obdobju. Iz epike zgodovinske zanesljivo zmagovite epopeje slovenskega naroda brstijo tako lirski trenutki intimne posameznikov. Iz hierarhičnega vojaškega razmerja se na primer rojevajo ljubezen in čustva, pri katerih ne moremo mimo naslovnega strahu.

Roman in drama pripovedujeta namreč zgodbo staršev avtorice v časovnem dialogu. Junakinja zgodbe je bolj torej mama Maruše Krese, Ljudmila Saje, od katere je pa dobila hči njeno partizansko ime. Izbira hčerkinega imena je tudi eden od klimaksov drame, ko se srečujejo dimenzije preteklosti, dramske sedanjosti in prihodnosti.

Element, ki bistveno pogoju-

je odrsko pripoved, je spomin. Štirje igralci, ki poosebljajo Ljudmilo Saje in Franca Kreseta v različnih obdobjih, izpostavijo na odru svojevrstno nizanje dialoški v polifoniji glasov, s čimer prekrivata ustvarjalni predstave dogajanje s filtrom spomina in spominjanja, ki nista nikoli objektivna. V romanu piše Maruša Krese: »Vsi se nekaj spominjajo. Zgodbe, za katere prvič slišim. Kaj šele, da bi jih zares doživel. Jaz že ne. Le koliko laži je med temi spomini. Kaj so naredili ljudje s svojim spominom? Je res tako enostavno?« Spomini na zgodbo, ki je trajala med letoma 1941 in 2012, se dotika vseh mejnikov sedmih desetletij: od partizanskega boja do osvoboditve, od informbiroja do socializma, od emancipacije v sedemdesetih letih vse do razpada države. Družinska razmerja so včasih težka, nemir Maruše Krese od zakona s Tomažem Šalamunom do selitve v Nemčijo in nato v humanitarno akcijo v ranjeno Sarajevo sporočajo igralci na svojevrsten način. Simona Hamer dodeli namreč »njej« boj za pravico ter kljubovanje in ljubezen hkrati, ki je značilna za Antigono in ki jo od mame podedovala tudi hči. Ta po zgledu Antigone Dominika Smoleta hči Maruša ne nastopa na odru, a je v drugem delu drame namišljeno navzoča, saj jo odrski glasovi nagovarjajo v drugi osebi ednine. Učinkovitost poteze podčrtuje tudi praznina, ki jo je pustila za sabo Maruša Krese.

Neimenovana protagonistka drame sta on in ona. Dramaturginja ju označi z definicijo »ona in on pred« ter »ona in on po«. Mlada borca poosebljata Tina Resman in Miha Rodman, odrasla starša pa Vesna Jevnikar in Borut Veselko.

Vestna roka režiserke pripelje vloge do zelo natančne usklajenosti, ki zaokroži večglasje pripovedi spomina. Predvsem v prvem delu drame privede preskakovanje iz sedanjosti v dimenzijo prihodnosti, kjer se rojevajo spomini na preteklost, do učinkovitega ritma, pri katerem, glede na že omenjeno žensko utemeljevanje zgodbe, izstopa ženski igralski par.

Simoni Hamer in Anđelki Nikolić sta se tako uspešno spopadli z največjim izzivom, ki ga predstavlja izjemni roman *Da me je strah*: ohraniti številne včasih oksimoronsko neme glasove Maruše Krese, dialoge in nizanja spominov v razmerju med epsko zgodovino in poetičnostjo intimnih eksistenc. Predstava ohranja tudi izrazito protivojne motive Maruše Krese, ki jih ni dokazala le v besedi, ampak tudi z dejanji. Ob zaključku se ustvarjalni par, ki ga sestavlja ta režiserka in dramaturginja, zelo drzno odloči, da postavi vzporednico s tragično aktualnost vojne v Ukrajini.

Da me je strah je pripoved življenj skozi večglasni filter spomina: drama, ki spoštljivo in domiselno predstavlja na oder **kranjskega gledališča** velik ženski in zgodovinski roman o usodi slovenskega naroda in nas sooča z univerzalnostjo družinskih odnosov v različnih časovnih obdobjih.

Maruša Krese BORUT KRANJEC

Predstava V vlogah nastopajo Tina Resman, Miha Rodman, Vesna Jevnikar in Borut Veselko NADA ŽGANK